

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
" pol leta	3 " 30 "
" četert leta	1 " 70 "
" mesec	— " 60 "

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četert leta	2 " — "
" mesec	— " 70 "

SLOVENEČ.

"Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!"

Nar. pesem.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

Št. 95.

V Celovcu v nedeljo 10. decembra 1865.

Tečaj I.

Prijazna beseda Hrvatom.

A. D. Iz Kranjskega.

(Konec.)

Pa tudi Vam, dragi bratje! se bi težko kaj bolje godilo, če bi dualizem obveljal in če bi Vi vsled njega le kolikaj odvisni postali od tistih Arpadovih sinov, ki vedno sanjajo od silnega Madjarorszaga, ki bi se razprostiral od Karpatov do Adrije; če bi se družili in edinili s tistimi možmi, kateri zemljo vašo, zemljo prededov vaših — lastnino krone sv. Štefana — svojo zemljo imenujejo. Pod njihovo varstvo se podati pravi se mačka k bohu za varuha postaviti. Živa priča tega nam so ubogi Slovaci, Rusini itd. Pa saj tudi sami dobro veste, kako so oholi Madjari poprejšnja leta z vami ravnali, ko ste z njimi združeni bili; kako so Vam narodne in politične pravice kratili in Vas gnjeli če dalje bolj, tako, da ste bili nazadnje primorani z mečem v roci svoj rod in dom braniti. So se morda pozneje kaj poboljšali? Govori se, da volk svojo dlako premeni, svoje čudi, svoje narave pa nikdar ne. To velja tudi od Madjarov; sicer ne bi l. 1860 njihovo prvo delo bilo perivoj (vrt) hrvaški — hrvatsko Medjimurje — pod se spraviti in tamošnje hrvaške napise po mestih in vaséh na vrat na nos z madjarskimi nadomestiti. Ravno taka godila se je z Vojvodino srbsko. Madjari niso mirovali, dokler je niso še tistega leta (27. dec. 1860) v ogerskem kraljestvu vtopili in to brez zaslišanja in privoljenja narodnega srbskega zbora. In tako ravnajo Madjari žalibože še dan danes. Komu ni znano, kako velike župane slovaške odstavljajo in same prevajene Madjare na njih mesta za velike župane postavljajo? Da, Madjari so še celó tako daleč zašli, da so vse ogerske Nemadjare mrčes imenovali, ki se po madjarski domovini masti in debeli, a po madjarski še čivkati ne zna (glej: Tarsalkado l. 1846), dasiravno dobro vedó, da so Slo-

vani vso zemljo med Adrijo in med Karpati svojo domovino imenovali, že takrat ko so divji Arpadovi otroci še Bog ve kje po Aziji divjali. Zatorej, dragi nam sorodni bratje! večni Bog varuj, da bi se s takimi ljudmi v kako unijo spuščali. Nesrečni potomci Vaši bi Vas v grobu preklinjali zaradi takega izdajstva domovine. Istina Bog, da Vam obetajo Madjari, ako se z njimi zedinite, "čist" list, da bi si nanj zapisali svoje pravo, kakor sami hočete. Toda pišite, kar koli Vam drago, delajte pogoje, kakoršne hočete; kakor hitro unijo ali zvezo podpisete, bodo Madjari pravico dobili v Vaše reči se vtikati in čez malo časa Vam bi se godilo, ko tisti zajklji, ki je prijaznim besedam ježevim verjela in ga na svojo lastno škodo v svoje stanovanje sprejela. — Nikar se torej ne pustite Deakovu čistemu listu zapeljati. Čemú bi namreč iz madjarskih sebičnih rok to prejemali, kar lahko neposredno iz ravno tistih najvišjih rok zadobite, ko Madjari. Saj Vam s sedanjim deželnim zborom Vaš kralj sam tak čist list podaja, da si nanj zapišete, kar za-se in za celo državo za najbolje spoznate. Ravno take liste dobili bodo, kakor je znano, vsi drugi postavni zastopniki avstrijskih dežel. Vsi deželni zbori bodo namreč poprašani, kako mislijo, kako hočejo, da bi se Avstrija vprihodnje vredila in poravnala, da bi bilo vse prav. Zgodilo se bo zdaj, kar bi se bilo imelo že pred 26. febr. 1861 leta zgoditi in naša Avstrija ne bi bila v tem času za eno skušnjo bogatejša, a za enih 400 milijonov goldinarjev ubožnejša postala. — Zdaj navstane torej vprašanje: Kaj mislite Vi, dragi sorodniki, na ta listič zapisati? Čujte, zapišite nanj enoglasno besedo — "unija." Tako hočemo in moramo tudi vsi mi drugi storiti, kedar bodo našim deželnim zborom Vaši sklepi predloženi, da bi se zaslislal tudi naš z Vašim enako veljavni glas. — Da, da, unija mora v Avstriji obveljati, toda ne onostran

Litave unija madjarska in tostran nemška, nego unija vseh narodov, kar jih prostrana Avstrija v sebi hrani, — unija avstrijska. Nje nam je čez vse potreba! Ona je pa le mogoča, ako bomo mi Slovani svoj glas krepko povzdignili zoper deljenje skupnih zadev v državne — in potem v pred — in prekolitavske skupne zadeve, od katerih se bi poslednje na peštanskem "Reichstagu" pod krilom sovrennih (?) Madjarov in v beškem ožem "Reichsrathu" pod vodstvom tistih Nemcev obravnavale, katerim je "des Deutschen Vaterland" še zmiraj premajhen. Temu se moramo posebno mi Slovani živo živo zoperstavljati. Kakor resnično je, da se ustavne obravnave skupnih državnih zadev v smislu oktoberske diplome noben narod, nobena dežela avstrijska, ki ne želi razpada Avstrije, ogibati ne more in ne sme, tako resnično je tudi, da so vse druge skupne zadeve v smislu dualističnem in iz njih izvirajoča odvisnost ne samo povse nepotrebne, ampak tudi za veliko večino Avstrijanov sramotne in pogubne do kraja.

Zatorej, bratje! pokažite svetu, da po vrednosti cenite svojo zlata vredno, postavno neodvisnost, svobodo in samoupravo; popustite od te dragocenosti le toliko, kolikor je za ustavno skupno obravnavo skupnih državnih zadev na podlagi oktoberske diplome za unijo avstrijsko neobhodno potrebno; a Madjarom za ljubav ne odstopite od nje, ako hočete sami sebi in nam dobro, ni za en las ne. Tako boste Vi, ki imate o rešenju državopravnih razmer in vredbi nove Avstrije prvo besedo, pravo zadeli, dualizmu vale od začetka pot zgradili, sebe rešili in tudi nam drugim k zmagi pomagali. Besede našega svetlega gospoda in cesarja "enaka bremena, enake pravice," bi se potem v kratkem času vresničile, in nastopili bi še vse bolji zlati časi, kakor so poprej bili, dokler nas ni začela armada birokratov osrečevati. Ako bi pa Vi, slavy-

Besednik.

Jesenkova začetnica in njeni pretresavec g. V. Ogrinc. *)

"Nur muss der eine nicht den andern mäkeln, Nur muss der Knorr den Knubben hübsch vertragen, Nur muss ein Gipfelchen sich nicht vermessen, Das es allein der Erde nicht entschossen."

Nathan modrijan.

Hajdiva, preljubi moj, g. Ogrinca iskat. I kam pa? Nikamor drugam, kakor kjer je po navadi. Je že res! Bodite nama pozdravljeni, g. Ogrinec. Nahajava vas pri kaj težavnem delu. Kaj pa opazujete z velikan-skim daljnogledom?

Zvezde. — To sva si že mislila, da zvezde zasledujete; pa ktere zvezde?

Zvezde. — Á! vi mislite morebiti na one zvezde, ki ste jih v "Novicah" "zvezde κατ' ἐξοχήν" zaznamovali. Kdo bi vas razumel?

*) Prevzeli smo g. Ogrinčev dopis; — morali smo toraj tudi po pravici prevzeti g. J. P. dopis. Pa vprihodnjič tako visoko učenih sestavkov natiskali ne bomo. Oddali jih bomo. "Slov. Glasnik"; — pa brez zamere! Vred.

Planeti so tudi zvezde, i. t. d. Matičini koledar nič ne določi! Malokdo, morebiti nobeden, ni mislil pri "..." gledajo se zvezde" na vaše "zvezde" κατ' ἐξοχήν, vsakteri pa na svetove ali zvezde sploh.

Kljubu vsemu vašemu razjasnilu v "Novicah" in "Slovenču", da bi morali tuje stel-lae fixae "z" "zvezdami" zaznamovati! Ako ste vi sestavili koledarju opombe, priznal bo vsak rad vam to prednost, da ste vi iznašli ta izraz. Kdo pak; saj bi drugače ne mogli pisati: "Jaz, za moj del, imenoval bi Fixsterne zvezde", predlagam ime zvezde "...! Pa vse je le posneto iz tujih knjig; iz treh mest Kosmosa in enega iz Mädlerjeve Astr., koliko pa bi se jih še lahko navedlo, n. pr. I. 93, 152, in drugih iz uranologičnega od-delka in iz III. zv. brez števila! Koliko, ako se bi pregledala vsa druga dela, le iz Struve-tovih in Argelanderovih "observationes astrono-". (7 zv. in 3 zv.)! To mora sedaj gotovo vsak dobro vedeti, preden si upa o stalnicah kaj pisati.

1.) Izraz solnce = Fixstern je že znan v spisih, tudi začetničar ga ima. Vaša "zvezda" κατ' ἐξοχήν pa vendar ni vaša. Humbolt na več mestih zaznamuje z besedo "Stern" našo "stalnico" I. 84. zlasti III. 221. (Erläuterungen),

posebno velikokrat pa ji še kak določek pristavlja; z določkom se beseda tudi pri Mädlerji (Astronomie, Essen 1859 in populäre Astr. IV. Aufl.) (V. še nimam) nahaja. Zlasti ste pa pri vaši "zvezdi" mislili na Humboltovo ločitev uranologičnega obora v "Astronomie (Fixsternwelt)" in v Sonnen-system in Planetensystem (Kosmos III. 36). Res, prav razvidna Humboltova razprava III. 36 — 38 (od koder ste Senekove besede (Nat. Quaest. VII. 24.) za "Novice" 296b napačno povzeli) ne priporoča izraza "stal-nica", vendar pa tudi ne tirja, da bi se odstranil in drug skoval. Na str. 136 III. pa H. ne govori o zvezdinem teku, ampak le o fotometrični versti stalnic, ki jo je zvezdoslovec Galle iz John Herschelovih Ontlimes of Astronomy (astronomična osnova) povzel Mislite 163?

Pa dosti o "zvezdi" κατ' ἐξοχήν; prihod-njost naj pokaže, kateri izraz bo pisateljem in slovenskemu narodu bolj dopadal. Težko se bo katerikrat splošno ime jemalo za lastno; zakaj pa ne, ako se je tudi "Novo-mesto" prekerstilo! Vsi slovanski narodi jih enako zovejo; slovanska vzajemnost tu tako nič ne velja, pred zvezdo se κατ' ἐξοχήν pa še evropejska nič ne zamore!

ska bratjo! v zvezo z Madjari stopili in glasoviti beli list — darilo današko — od njih sprejeli, v čemur Vas bi utegnili tudi Erdelji posnemati, bi prej ko ne v Avstriji zmagal dualizem, katerega madjarski veljaki že zdaj „fait accompli“ imenujejo. Nemci namreč na naši strani gotovo ne bi za Madjari zaostali, marveč po zgubi nadvlade onostran Litave si bi — ne zmené se za Schuselka in Reformo njegovo — tolikanj bolj tostransko varovali in branili. Gorje potem Čehom, Poljakom in Slovencem; zastoj bi si prizadevali izpod tutorstva nemškega izkopati se, gorje njim, ki bi se predrznili, noseči z Nemci enaka bremena tudi njim enake pravice zahtevati; gorje pa tudi trojedini kraljevini, ki bi se vkljub vsem starim pravicam, pogodbam in prisegam — zapisanim na čistobelem listu — prej ali poznej v ogerskem kraljestvu tako vtopila in zgubila, ko vojvodina srbska. Potem še le bi Slovani zares postali — tujih narodov sluge v polnem pomenu besede. Zatorej pozor! bratjo fusijonisti in avtonomisti. Čuvajte se tiste klete nesloge, ki se vleče kot krvava nit skozi zgodovino vseh Slovanov. Ne pozabite, da je le sloga od Boga, a nesloga — od zloga! —

Pogled v deželne zборе.

— Od Savine 4. decembra.

Česar smo se v prvem našem dopisu bali, zgodilo se je. V hervaškem zboru je nastal razpór, kateri utegne žalostne posledice imeti. Nastale ste v zboru dve stranki in obedve ste zakrivilé: fusijonarska, da je šla v Beč, namesto da bi bila ostala doma, tako imenovana samostalna narodna pa, da deluje zoper pravilni red.

Da se kaj takešnega godi na Hervaškem, kjer vlada že stoletno ustavno življenje, ne bi si človek mislil. Da je v kratkem času — malo čez deset let — birokratizem v hervaški deželi tako rodovitno polje našel, kdo bi to verjel? — Da možje, kateri so med trudi in težavami z velikim požertovanjem pomagali izbujati narodni prerod, in ktere smo blagoslavljali takraj Sotle kot hrabre borivce narodne samostalnosti, da ti možje sedaj so zvezani Herakli, kdo bi se bil tega nadjal? Kličemo Vam dragi bratje in sosedje: Premagajte strast egoizma in vi bodete zopet naša nada, mi Vas bomo občudovali, kakor povelje, in radi pozabili vse Vaše slabosti. V obema taborama so se vgnjezdile kače sebičnosti in maščevavnosti; razkoljite jim glave, domovina in svoboda to zahteva od Vas! —

Tudi v kranjskem zboru ni složnosti. Nekteri so zapustili narodni tabor in se po-

dali v nasprotnega. Opuščamo Vam, ako Vas vodi prepričanje, da prijatelji septembarskega manifesta preveč zaupajo na cesarsko besedo, in premalo se bojijo, da bi utegnili svobodno ustavno življenje zginiti, ako se ne deržijo februarkega patenta. Grof Auersperg je očitno izrekel, da se je bati, da je ustavnost v nevarnosti; ne verjamemo tega, ker politične okolščine avstrijske države so take, da presvitli cesar mora besedo deržati, ako hoče srečno in mirno na svojem vzvišenem prestolu sedeti.

Če so pa osebne merznje stvarile to pomilovanja vredno razdruženost, joj po domovini in njeni svobodi, in ko je ta padla, zgodovina ne bode narodnjakov tožila, da so oni svobodo izdali.

Žalostno je, da nam manjka velikih značajev, kateri bi stali nad vso pristranostjo — kot geniji svobode, — podajte si vsi udje kranjskega zbora roke in nad privatnimi mnenji naj vlada obče mnenje, in to se glasi: na historični podlagi do svobodnih naprav po pravičnih načelih enakopravnosti! Pa tudi narodnjakom svetujemo odločno pa mirno postopanje z orožjem pravice in svobode v rokah, in vsi njihovi govori naj bodo izvir resnice, jederni, tehtni, spremljeni od bistrumnih dokazov! Naj edino le zadevajo stvar, nikar pa osebnosti. Upamo, da bode visoka vlada dala odgovore na adrese, kateri so pomirovavni, potem pa z združenimi močmi k zidanju ustavnega doma, bodi si po osnovi februarkega patenta, bodi si na podlagi historičnih pravic, ktere tudi dajejo terdneji temelj po našem prepričanju. Od kranjskega zbora pričakujemo vsaj v narodnih zadevah edino glasovanje; če bi pa utegnili prijatelji ožega državnega zbora tudi tukaj nasprotno delovati, naj jenjajo rajši deželni zbori, kakor da bi bili torišča egoističnih mnenj, očitališča predsodkov in vzajemnih osebnih oponašanj. Slovenski narod bode po začeti poti naprej stopal, ali mu jo njegovi poslanci pripravljajo, ali mu jo zagrajaajo. Ni več dete, da bi ga pestovali duhoopojeni („geistesbesoffen“, Börnetov klasičen izraz) nemškutarški doktrinarije ali naukariji. —

(Konec pride.)

Avstrijsko cesarstvo.

Tudi v dunajskem deželnem zboru so 4. t. m. začeli tako imenovani razgovor o adresi (Adressdebatte). Nič manj ko 21 govornikov se je vpisalo, ker menijo, da to celi državi imponira in da bo tu kocka veržena o vsej naši prihodnosti! Izmed drugih tu samo omenimo g. Čedika, ki se je zoper federalizem repenčil, med tem ko nje-

govi prijatli v mestnem svetovavstvu zoper centralistično adresso protestujejo in nočejo, da bi bila država tako osnovana, kakor jo ti gospodje imeti hočejo. Tudi odbor, ki je adresso izdelaval, ni bil enih misli. Razdvojil se je ter napravil dve: prva razodeva misli od večine centralistov s protestom, druga pa je bolj zaupnica, ki so jo podpisali dunajski kardinal Rauscher in drugi njegovi prijatli. Kakor se zdaj od tod poroča, bila je prva z večino glasov sprejeta, — ustava in država ste tedaj rešeni! Večidel so vsi v eni isti rog trobili!

Zelo se je govorilo, da bo zavolj preveliko opravił Belkredi ministerstvo policije in javne varnosti pustil in posebnega ministra za to izvolil — po nekterih bana Šokčevića; zdaj pa se vse to spet preklicuje.

Na Českem in Moravskem pripravljajo na več krajih nezaupnice tistim poslancem, ki so glasovali zoper narodno stranko za Herbstov in Iskrov predlog. Prav jim je! Kdor svojih volivcev ne zastopa, koga bo pa zastopal? Tudi Nemci hebskega okraja neki mislijo svojemu poslancu, pl. Plenerju, nezaupnico poslati zato ker se je glasovanja zderžal. — Tudi iz Koroškega slišimo, da so slovenski volivci s svojimi poslanci jako nezadovoljni, zato ker popolnoma z Nemci deržé, njihove potrebe in zadeve pa zanemarijajo; taka je je prava, ljubi Slovenci, — le jim dajajte nezaupnice! —

Znani kolinski korar, g. Adolf Kolping, je v 52. letu svoje starosti umrl. Več ko 400 rokodelskih društev je priča njegovega blagovitega delovanja.

Kaj bode herv. deputacija na Dunaju opravila, ne ve se do zdaj še nič gotovega. Ali po vsaki ceni se ima kmalo kaj odločiti.

Dalmatinska domoljuba, odvetnik Monti in Sabljic, ki so ju po septembarskih homatijah, ki so se o času volitev godile, zaprli, sprostili so zdaj, in ž njima še nekaj družih. — Pišejo, da pripravlja ministerstvo gradivo za novo pragmatično sankcijo.

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. Od leta 1848 sem le, to je celih 17 let, delam po raznih časnikih in knjigah na političnem polju. Pa vsa leta nisem bil tako srečen, in nisem doživel tega veselja, da bi bil z ministerstvom enakih misel. Vlada je bila nemško-centralistična bodi siv absolutnej ali ustavnej podobi. Jaz sem se pa vselej poganjal za to, da Avstriji bode temeljna podlaga in prvo, poglavitno pravilo: Ravnopravnost vseh narodov, prava ustavna

Da bi kdo ne rekel, da le podiram in zanikujem, predlagam tu (ako bi le prevelika natančnost besedo „stalnica“ odpravila) za stalnico = svetivka (samosvetivka) ali kako drugo besedo enacega pomena. Izraz „solnce“ naj se jemlje kot do sedaj le v ožem pomenu, v širjem pa naj se le redko stavlja, narodu na ljubo!

2.) Lahko se loči „verteti-sukati“ od „pomikati-tekati“. Od več pa je, ako pretresovavec loči pomikanje od tekanja. Res da zvezde nimajo polžve hitrosti, vendar pravimo: solnce vzhaja, vesla in se za hribe pomika, luna se vzdiguje . . . ; izraze tedaj stavimo le po tem, kar mi vidimo, kakor se nam dozdeva. Zakaj bi o premičnicah, o stalnicah, o celem osolnčji ali osvetlji ne smeli reči: pomikajo se? Ko bi vsak mislil, koliko tisoč milj neizmerne prostora vsaktera v enem dnevu prehodi, bi še vaša beseda tekati ne bila prava; rekli bi le „dirjati“! Sploh bi izraza „pomikati se in tekati“ ne ločil; k temu bi še obhoditi pristavljali! Napačna se mi pa zdita Ogrinčeva „preteče“ in „čas teka“ („Novice“ 322^b, 323^a), kjer ju brez vsega določka postavlja. Pritekati ločim od pretekati).

3.) Ugovori, ki se v „Slovencu“ pod 3.

številko 362 b. c. nahajajo, so tako prebrisani, da se vsak precej spominja one kitice v Hamletu II. 2.; le ena besedica naj se spremeni in imeli bomo bistrumnega Viljema Ogrinca. Spremnice = meseci, naš mesec ali naša spremnica = luna. Ko bi luno z veliko pismenko pisali, bile bi perve strani začetnice tudi g. Ogrincu jasne. Ker pa on (kot vsi drugi) zraven Venere, Marta — piše zemljo, luno, je gotovo tudi začetničar tako pisal. Nemec tudi ne pravi: Unser Mond oder unsere Luna, ampak le unser Mond oder die Luna in tako govore Francozi, Angleži, Italijani, Španci s Portugizi. V tej zvezi stavijo tudi slovanski narodi te besede. Pristavite mesecu vašo *μαρτίνα*. Odpravite slepljiva očala, ko izperva niste videli na 1. st. začetnice: naš mesec ali luna. Luna ni tujka — latinska, ampak, kot Miklošičev Lexikon kaže, staroslovenska in slovanska. Abotne so pa zadnje verstice na st. 362^b. G. Ogrinec sam pravi, „da narod ne loči sploh lune od meseca“, in v „Novicah“ 297^a piše: „Ljudstvo pa pravi večidel mesec namesti luna.“ Ko bo narodu pomen tega izraza izbrisal, bi še le znal primerjati: Ta čas se zove mesec s: „ti si Jaka in čas, dokler živiš, zove se Jaka“ . . .

4.) Poglavitna moč Ogrinčeve kritike pa je velika množica natančnih števil. Te tako zastavlja, kot da bi bil na zvezdarni poleg štirih astronomov, ki po njegovem natančnem opazovanji paralakso, Bog ve! ktere zv. *μαρτίνα* računijo. Ali po domače: Iz Kranja v Ljubljano ni 4 ure hodá, ampak 4 ure, 7 minut in 41 sekund, pa poldruga stopinje še manjka, da človek pod mitnico stoji. Vsak se mu bo smejal! Nemški pisatelj J. P. Hebel je v svojem „Schatzkästlein“ na našega Ogrinca mislil, ko je pisal: „Das wäre nun alles gut (govori popred o razmerih med zemljo in solncem), wenn's niemand besser wüsste, aber wir Sterneher und Kalendermacher wissen's besser.“ Ogrinec tedaj ponavlja Hebelnove allgemeine Betrachtungen über das Weltgebäude, ko piše: „ali nobeden ne ve, koliko čez 51.000 milj znaša sedanja dalja mesečna od zemlje“ itd. (Slovenec, 262^c). Kar tedaj pri oni števil ki v djanjskem življenju velja, velja tudi v začetnici in v vseh nji enacih spisih in bukvalih pri drugih čislih.

Da je popotniku po nebu one številke v „Novicah“ popravljali, imel je pravo, ker popotnik je res hotel vse na drobno zaznamovati.

svoboda in samouprava ali avtonomija vseh dežel in občin.

Ministerstvo Belcredi-jevo je razglasilo ravno ta pravila in zastavlja svojo besedo, da jih bode v življenje vpeljalo, naj velja kar rado. Po tem torej mi je došla sreča in veselje, da sem postal pervikrat ministerjalne misli in vladinega duha: Bil sem leta 1863 edini poslanec v koroškem deželnem zboru proti ministru Šmerlingu, zdaj — ako bi me ne bila ravno moja politika spravila iz deželnega zbora, — bi bil spet edini za ministra Belcredi-ja.

Prašam, kdo da se je spremenil, — ali sem se jaz sprevergel na vladine, ali pa le vlada na moje misli? Prašam pa tudi, ktero ime zasluži tak časnik, ki me pri ljudeh s tim ovaja in černi, da sem stopil pri ministerstvu v službo in da me visoka vlada plačuje?

Zatorej naznanjam naravnost celemu svetu, da sta časnika, v ktera jaz dopisujem: „Slovenec“ in „Draupost“, zdaj v resnici z ministerstvom enih misli, in da bota torej visoko vlade podpirala tako dolgo, dokler da bode mož beseda in se deržala naših pravil. In res štejem si za veliko srečo in slavo, da morem po 17^{tih} letih vsaj enkrat z vlado hoditi in podpirati jo. Bog le daj, da bi se ti srečni časi ne premenili nikoli!

To prisiljen naznanjam in prosim, naj ne verjamejo niti Slovenci niti Nemci tistih nesramnih čenčarij, laži in obrekovanj, ki jih pisarijo tisti politikarji, katerih geslo je: „S trebihom za kruhom“!

Andrej Einšpieler.

Iz belške okolice. ?? (Volitev dež. poslanca.) Kar se tiče volitve dež. poslanca, imamo upanje, da bodo Slovenci g. Pucher-ja volili. V obče pa ljudje za dež. zbor malo malo marajo. Pravijo, da, kakor je dež. zbor sedaj sestavljen, nič ne moremo prida od njega pričakovati, naj se izvoli Peter ali Pavel, temu nič ne bode drugači. Pa, ko bodo sedanji poslanci doslužili, potem bomo drugači volili. —

Bog hotel, da bi se bili Slovenci ta čas že kaj spametovali! — Ravno zvem, da protestanti iz paternjanskega in belškega okraja za gorjanskega (?) (Ariacher) ali celovškega pastora agitirajo.

Ravno končavi list zvem, da bomo morali 8. t. m. volivce vnovič voliti. Zakaj? ne vem. Ljudje bodo hudo godernjali.

Iz Maribora. (Dohodki za Slomšekov spominek.)

Pri Mariborski besedi 24. septembra t. l. se je nabralo 167 gld. 43 kr. Kranjska čitavnica je poslala 40 „ — —

Humbolt v Kosmosu I. 82. pravi: „Bei allem beweglichen und veränderlichen im Raume sind mittlere Zalenwerte der letzte Zweck, ja der Ausdruck physischer Gesetze.“ Pretresovavec naj bi vendar te besede tako čislane Humbolta dobro premislil! Kake velike veljave so pa zlasti v djanskem življenji okrogla čisla, prepričal se bo sam, ako bo imel kterikrat z navadnimi ljudmi (ki niso zvezdoslovci ex offio) in s šolo opraviti. Humbolt še k astronomom takole govori (K. III. 41): „Alle Versuche, solche numerischen Verhältnisse anschaulich zu machen, scheitern entweder an der Grösse der Einheit, wodurch sie gemessen werden sollen, oder an der Gröse der Zal aus den Wiederholungen dieser Einheit. Bessel sagt sehr wahr, dass die Entfernung, welche das Licht in einem Jahr durchläuft, nicht anschaulicher für uns ist, als die Entfernung, die es in zehn Jahren zurücklegt . . . i. t. d.“ Koliko enacih mest bi še lahko naštel! Pa saj jih vam ni treba, ker Kosmosa tako na pamet znate!

(Konec pride.)

Gosp. Reiser Otmar notar je dal 8 gld. — —
„ Šrbiclj dvorni kaplan 1 „ — —
„ Kramer Filip 1 „ — —
„ Božič Janez 1 „ — —
„ A. H. dekan na Koroškem 5 „ — —
Po g. Dr. Ulagu od gg. Jerana in Zamejca dobili . 10 „ — —

Skupnina 233 gld. 43 kr.

V Mariboru 1/12 1865.

Dr. Mat. Prelog
denarničar.

Iz Štajerskega. 3. dec. — k. (Kmetijska šola v Ptuj.) V 4. seji dež. zbora poročeval je pl. Kaiserfeld o tej za nas Slovence prevažni zadevi. Iz sporočila dež. odbora, ktero se je posebej natisnilo, povzamem to, kar je učinil odbor, kako je postopal in kako je končno vse druge sklepe storil, in popolnoma ne dosledno ravnal. Jasno pa se je spet pokazalo, da naj si bo naša reč še tako pravična, vendar znani naši protivniki iščejo, vohajo in jo vejo tako zaplesti in zavozlati, da jo slednjič vtopijo v v močvirjih svojih hinavskih in sofističnih razsodkov.

V seji 5. aprila 1864 naročil je deželni zbor odboru, naj pozveduje:

a) Ali bi res trebalo, za spodnjo Štajersko napraviti vinorejsko in kmetijsko šolo v Ptuj, in

b) koliko stroškov bi to deželnemu zakladu prizadelo?

Dež. odbor pripozna silno potrebo take šole, da bi se v nji podučevali kmečki sinovi in se izrejali izvedeni gospodarji za večja posestva. V vseh bolj omikanih deželah naše Evrope se je to že davno kot sila potrebno spoznalo in osnovala so se kmetijske srednje šole, ktere so tem deželam mnogo pripomogle, da se je povzdignilo gospodarstvo in tako povišalo občno blagostanje. Stroški za take šole so se mnogokrat poplačali po dobrem, srečnem stanju prebivavcev.

To, kar naša kmetijska družba stori za poduk učencev na družbinem dvoru v Gradcu, nikakor ne zadostuje potrebam sedanjega časa. Dež. odbor, to spoznavši, je tedaj prevdarjal, ali bi bolje bilo, ali kupiti posestvo in napraviti čisto novo kmetijsko šolo, ali pa sedanjo napravo za nižji kmetijski poduk primerno preurediti. Najbolje in koristneje za deželo bi tudi po mislih odbora bilo, če bi se napravila taka učilnica, v kateri bi se učenci ne samo teoretično, ampak tudi praktično vadili v vseh oddelkih kmetijstva, učilnica, kakoršnih prav dobrih nahajamo v sosednjih deželah. Odbor je zato poslal posebno komisijo izvedencev v Ptuj, da bi preiskovali in pregledovali posestva, ktera so se ponujala v ta namen, ali bi bila pripravna, ali ne. Ti so se podali v Ptuj, in po preiskavi izrekli, da grajščina Turniš bi zadostovala na vse strani tirjatvam take učilnice. Leži namreč blizu železnice in ptujkega mesta v dobrem zračju, sred najboljših vinskih goric, ima obširna poslopja in velike kleti in vse razne glebe. Tu bi se lahko vadili učenci njive obdelovati po raznih lastnostih zemlje, travnike, kteri so še deloma mokrotni in kisli, drenirati, svilo gleštati na več ti-soč že precej velikih murbinih drevesih; posebno pa na veliki vinski gorici, ktera obsega 27 oralov in v bližnjih Halozah leži, vinograde umno obdelovati. K grajščini pa spadajo tudi posebna žganjarnica, mlin, stope za mlenje kosti in opekarnica ali cegelnica, tako da bi se tudi vsega tega učenci lahko učili. V potoku bi se dale ribe umetno rediti, v veliki hosti pa se kazati umno pogozdevanje.

Ni ga tedaj po mislih izvedenih mož in tudi po mnenji odbora bolj pripravnega posestva za kmetijsko učilnico, kakor je Turniš. Obsega pa njiv 121 oralov
travnikov 170 „
hoste 403 „

vinske gorice v Halozah 97 oralov
(27 or. je vinograda)

skup 791 oralov.

In za celo to posestvo tirja belgijsko društvo, čegar lastina je zdaj, 147.000 gld. Odbor pa je obljubil 134.000 gld. Po tem bi še bilo samo za 13.000 gld. razločka.

Vse to sporočuje odbor, kar je tudi po naših mislih dobro in lepo povedano. Zdaj jo je pa na enkrat zasuknil na krivo pot in nam spet sam podrl in zavrgel, kar je ravnokar po vsej pravici dokazal. Cena se mu na enkrat prevelika zdi; tudi je našel, da bo še toliko in toliko priprav treba, ki bi stale celó 204.000 gld.. Tudi zdaj naenkrat spozna, da ne more izreči, da bi v tem oziru ravno za spodnje Štajersko bila posebna potreba. Zato nasvetuje, naj se ne kupi to posestvo, ampak naj se samo nekako preuredi kmetijski poduk v Gradcu. V Gradcu, le vse v Gradcu! Hujše centralizacije, kakor pri nas, ni skoro najti; plačati mora cela dežela, dobiček pa le vživa Gradec! Pa radi bi že plačali, če bi se po tem tudi vsaj toliko oziralo na nas, da bi se kaj učili in si potem lože kaj pridelali. Pa zastonj je vse naše govorjenje, zastonj naše prošnje, za nas so le drobtince, ktere nemškim bogatinom padajo od bogato pornjene mize! Sicer pa ta stvar še ni odločena. Nejevolja na spodnjem Štajerskem je velika in odbor menda to sam čuti, ker si g. Kaiserfeld ni upal, koj nasvetovati odborov predlog, naj bi ga potrdil deželni zbor, ampak je le nasvetoval, da naj se z nova izvoli poseben odsek, ki bode še enkrat preiskaval to reč. V ta odsek izvoljena sta tudi gg. Herman in Waser; zato raupamo, da bo predlog ves drugačen od odborovega, in da vendar le dobimo kmetijsko šolo. Ptujčani pa iz postopanja slavnega Kaiserfelda lahko povzamejo, kako hvaležen da je svojemu rojstnemu mestu!

Iz Ljubljane. 3. dec. E. P. (Kupčijska družba voli dež. poslanca.) Deželna poslanca gg. L. Lukmann in Mih. bar. Zois, ki sta zastopala kupčijsko zbornico, odpovedala sta se dež. poslanstvu. Ta dva gospoda sta tudi celo iz kupčijske zbornice izstopila, kar so tudi gg. svetovavci Samasa, Malič, Holzer in Potočnik storili. Meni nič tebi nič pa se vendar potezajo nekteri posebno denarni aristokrati za Maliča, naj se izvoli za dež. poslanca. Govorilo se je tudi, da na dan volitve pridejo vsi zgoraj imenovani gospodje, naj bi tudi volili, ako ravno niso več družniki kupč. zbornice. Se ve da je kupč. zbornica proti temu protestovala in pritožbo vložila pri deželni vladi. 2. dec. so res prišli gg. Lukmann, Samasa, Holzer in Malič, da bi volili. Tu se pa bere, kako je vis. vlada imenovano pritožbo rešila. Ta pravi, naj kupč. zbornica sama odloči, ali imajo ti gospodje tudi še po svojem odstopu pravico voliti ali ne. V ta namen izvoljeni odbor odloči, da je nimajo; ko ti gospodje to zaslišijo, vzamejo klobuke in zapuste dvorano. Pri volitvi, ktera se je po tem godila, bila sta izvoljena gosp. Horak, predsednik podporne družbe in gosp. Cenc Sevnig, trgovec. Prvi je znan rodoljub in stoji očitno pri narodni stranki; pa tudi od g. Sevnig-a pričakujemo, da bode v dež. zboru z našimi domačini glasoval. Slava kupčijski zbornici, ki se tudi obrača na našo narodno plat!

H koncu naj še pristavljam, da je kupč. zbornica dozdej le slabo gospodarila; kajti dolga ima še čez 2000 gld., in prisiljena je, pri vis. finančnem ministerstvu pomoči prositi, da bode zamogla uradnike in služabnike svoje plačati. Predsednika gg. Lukmann in Samasa sta odstopila; Bog daj, da bi se izvolili namesto nju gospodje, ki bi zbornici na noge pomagali. Sliši se, da mislijo gg. zborničini svetovavci za predsednika voliti trgovca Jožefa Bleiweis-a, ki bode gotovo pravi mož na svojem mestu.

V Ljubljani 6. dec. J. Y. Volitve kupčijske zbornice za deželni

zbor. — Prešernova slovesnost.) Preteklo saboto, 2. dec., bila je volitev dveh poslancev v deželni zbor, ker sta oba dosedanja poslanca kupčijske zbornice položila svoje mandate. Po debati, ktera se je začela zaradi volilne pravice nekterih gospodov, kateri so izstopili iz zbornice, tedaj zgubili svoje pravice, zapustilo jih je nekoliko zbornico, ter niso glasovali. Zakaj so se neki ti gospodje ravno zdaj tako potegovali za to in zmešnjave delali, saj jih ni nobeden silil izstopiti, in se odpovedati tem svojim pravici? Ko so pa enkrat to storili, vedeti bi morali sami, da je bilo nepravilno zahtevanje tirjati volilno pravico. Neki gospod, ki je sam predlagal, naj se glasuje o tem, ali imajo ti gospodje še pravico voliti, protestoval je proti temu, ko je videl, da je večina izrekla, da nimajo več pravice. Pač čuden možicelj! Pobral je še z nekterimi drugimi kopita in jo potegnil proč. Ostali pa so volili in izvoljena sta bila gg. Horak in Zevnik, prvi znan kot neprestrašen boritelj za narodno reč in za blagor dežele. Od družega vam ne vem nič posebnega povedati. Da se dere „Tristrica“ in njene pajdašice na vse grlo, to pač ni nič novega, kdo bo od take drhali kaj drugega pričakoval? Posebno ji je strašno hudo, da se ni izvolil kak „Kranjc“, — se ve da v njenem smislu, tak, kateremu je vse ljubši ko slovenščina — kajti g. Horak je Čeh. Mi pa pravimo: Ljubši nam je en tak Čeh ko deset „Krajncev“ à la Murgel, (to je namreč tista braza Krajncev, ki niso Slovenci, timvec „pravi Krajnci.“) Narodnjaci v deželnem sboru pa so pridobili po tej volitvi vsaj en glas več, kateri je zanesljiv in izdaten, ter se ne bode lovil okoli kakor pajčevina v vetru.

Ravno isti dan ob istem času, ko se je vse to godilo, praznovali smo kaj lep večer v deželnem gledišču. Posvečen je bil ves ta večer izključno največjemu našemu pesniku Prešernu, ktereга rojstni dan smo slavili. Prav hvaležni moramo biti osnivačju te prelepe slovesnosti, našemu rojaku g. Penju, kateri nam je pripomogel, da se je tako sijajno praznoval neumrljivi naš pesnik. Po izvrstnem prologu, ktereга je spisal v spomin Prešernu g. Levstik, sledilo je več pesem — čvetero — in samospevov — po besedah Prešernovih. Krona večera pa je bil „krst pri Savici“, ki ga je prav umetno predelal v dramatično igro g. Pen, vendar tako, da na Prešernovih besedah skorej prav nič ni spremenjenega, in da popolnoma veje iz nje duh pesnikov. Kaj pripravna bi bila ta igra za enake slovesnosti po čitalnicah slovenskih. Posebno zaljšale so igro tudi 4 žive podobe, prav mojstersko sestavljene od našega umetnika g. pl. Goldensteina. Edina naša želja je ta, da bi nam že skorej bila prilika večkrat se radovati v deželnem gledišču na domači besedi Pomagaj Bog!

Deželni zbori.

Koroški. 5. tega meseca je bila 6. seja deželnega zbora. Najpred naznanja g. Čabušnik, da je odbor zastran septemberskega manifesta svoje delo že dokončal in da se more njegov predlog že vzeti v pretresovanje. — Ravno to naznanja g. Ofner zastran odbora za novo razdelitev koroške dežele. — Potem sporočuje g. dr. Burger zastran tega, da se za Koroško napravi nova in primerna norišnica. Dež. zbor sklene, naj deželni odbor to reč dobro prevdarja in prihodnjemu dež. zboru svoje nasvete naznani. —

7. decembra, to je v četrtek, da se prav veliko poslušavcev tudi iz dežele zbere v zbornici, postavil se je predlog zastran sept. manifesta na versto. Pa naši kmetje so praktični ljudje, ki malo marajo za deželni zbor, kateri jim je dozda kaj malo prida donášal. Bilo je torej več ljudi v sobani kakor drugekrat, pa vendar ne sila veliko. Sporočevavec tega predloga je bil g. dr. Stieger,

advokat in državni poslanec. Bral je najpred adreso, ktero je on sestavil in odbor enoglasno poterdil. Novega v tej adresi ne najdemo ničesar, vse misli in dokaze smo že brali stokrat drugod in tudi v našem dež. zboru jih slišali tedaj, ko je baron Herbert ta predlog vložil. Na koncu adrese stoji ta le prošnja: „Vaše Veličanstvo naj premilostljivo blagovoli, najvišji patent 20. septembra, s katerim se je podstatna postava zastran derž. zastopništva sistirala, spet preklicati in zaukazati, naj državni zbor prej ko mogoče spet v svojo ustavno delavnost stopi.“ Govoril je najpred oče te adrese g. dr. Stieger in vse to na drobno prežvekoval, kar je bar. Herbert v predlogu s svojimi „Erwägungen“ rekel. — Drugi je govoril b. Herbert in to novico ljudem pravil, da je sept. manifest tega kriv, da Rudolfove železnice še nimamo in da je za Koroško to strašna nesreča, da je vis. ministerstvo denarja na posodo dobilo brez državnega zbora. — Tretji se je oglašil g. Čabušnik, pa tako megleno in zamotano govoril, da človek ne ve, kaj da je prav za prav terdil. Še celo Palackyjeve besede, da Avstrija mora biti, slišali smo iz ust tega velikonemca; pa kako naj se osnuje in uravna, tega nam slavni pesnik ni povedal. Kar smo iz njegovih besed vjeli, je to, da je februarni patent bil prava pot, le od tod je vsa nesreča, ker se ni prav razvijal. Slednjič se nam še to dozdeva, da je gosp. dvorni svetovavec še celo dualist, ker govori od jutrove in večerne polovice avstr. deržave. — Za njimi se vzdigne g. c. namestnik baron Šluga in razodeva vladine misli, ki so že občno znane in h koncu dež. zbor koroške dežele vabi, naj vis. vladi zau- pa. — Trije gg. poslanci Švab, dr. Rulic in Breyha terdijo, da niso zoper adreso, da pa bodo v specialni debati nasvetovali nekatere premembe. Pa kaj se zgodi! G. Nischelwitzer, znani častivec pa tudi ljubej g. Šmerlingov, vzdigne se in nasvetuje, naj se adresa „en bloc“, to je cela, kakor je, potrdi in odpusti, — zdaj navstane zmešnjava in ropot, gg. dr. Rulic in Švab protestirata, pa vse je zastoj. Za adreso jih je bilo 28, proti njej 5 glasov. Kakor smo že rekli, adresa ne pove nam nič novega; le to povedati si štejemo za svojo dolžnost, da se s cesarjem po naših mislih tako nespodobno, da! neotesano ne govori. —

Kranjski. Vladin predlog o novi občinski postavi in volitnem redu je odobrila z večino glasov zbornica po nasvetu večine, zahtevaje, naj se §. 24 tako sprejme, kakor ga je vlada predložila, manjšina pa je tirjala, naj se ves predlog posebnemu odseku v pretres izroči.

Isterski. Zbornica je sceloma sprejela zaupnico, ki jo je dež. odbor predložil. — Poslancu Burgerju, poprejšnjemu ministru pomorstva, se je dovolil dopust za nekaj časa le gledé na njegove zasluge, ki si jih je kot c. kr. namestnik v Terstu in pozneje kot minister za deželo pridobil.

Goriški. V 3. seji je poročal poslanec Vinkler o prošnjah 23 katastralnih občin, ki želé zaradi mnogo vzrokov ločene biti od posamnih sosesk. Zbor je 20 dovolil ločiti se, 3 pa ne. — Predlog zastran vojaških odrajtovil od l. 1797, 1805, 1807 in 1809 se je izročil finančnemu odboru v pretres. Nadalje jo odobrila zbornica po nasvetu dež. odbora, da dežela prevzame stroške (11.035 gld.) za načrtanje soško — predilske železnice, in da se prej ko mogoče napravi kmetijska šola, za ktero so se poterdila naučna pravila in ustanovila letna plača za prvega učenika 1000 gld., za dva mu pomagavca ali podučnika pa vsakemu po 600 gld. — Ta čin zasluži vso pohvalo. Slava poslancem, ki tako lepo za poduk in napredek skerbé! Naj bi jih tudi drugod posnemali!

Hervaski. Odkar se je bila deputacija na Dunaj podala, imel je zborov ostanek še

eno sejo, v kateri se sta izvolila podpervosednika in so se poterdile po kaj čudnem redu vse volitve brez ugovora. Zdaj zbor počiva. Nič se pa še ne ve, kaj in kako so gospodje na Dunaju opravili. Vse res že sporočila kaj željno in težko pričakuje.

Moravski. Zbornica je z 51 proti 43 glasom zaverгла Giskrovo resolucijo. Prav je!

Ptuje dežele.

Piše se, da Rusi na Litvanskem, Volhinskem in Podolskem kaj hudo postopajo. Vse se mora porusiti! Katoliške cerkve se zapirajo. Plemenitaši se morajo ali porusiti, ali pa iz dežele. — To je zares hudo.

Vsi kraji, ki so si jih Rusi z nova ukraj hvalinskega morja pridobili, so neki kaj rodovitni in — nova pot proti angleški Indiji.

Luka Vukalović se je s svojimi tovarši iz Ruskega v Jagodino na Serbsko preselil. Tam so ga neki le bolj pisano gledali.

Na Gerškem imajo spet novo ministerstvo, ki ga je nek Deligiorgi sestavil. Morebiti se zdanje delj časa obderži, ker je kralj svojega tajnika, grofa Sponeka, že poslovil. Tega namreč dolže, da je vsem vse vprek delal.

Tudi italijanski derž. zbor se je 18. nov. v Florenciji slovesno odperl. Iz prestolnega govora se bliska, kakor da niso volje, mirno in z lepa pogajati se, ampak da nastopijo spet krepko Cavourjevo politiko, ker kralj je neki rekel, da bo treba novih žrttev. Sicer bo pa zbor čez glavo dosti opravi imel z finančnimi zmedami, predno jih kaj uravna; kajti deržava mora zdaj že leto in dan samo obresti za derž. dolg 244 milij. lir plačevati! — Pervosednik derž. zboru bo Tecchio, beneški begún.

Angležem se bližajo najberže hudi časi. Tu jim delajo Fenijani, tam pa severni Amerikanci veliko zadrego. Kanado bodo javeljne mogli delj časa obderžati. Na otoku Jamajki so sicer m. oktobra punt zadušili, ali kako grozovito! Več ko 2000 puntarjev so obesili in, kakor se govori, nekaj tudi po nedolžnem, kakor poglavarja Gordona, ki se v pismu, ki ga je pred smertjo ženi svoji pisal, izpričuje, da je popolnoma nedolžen in da mora le zavolj tega umreti, ker je vsem dobrote delil, hudega pa nič na vesti nima. Tako delajo Angleži drugod s podverženimi narodi! Hudo vpijejo v nebo tako kervava in grozovita dela po maščevanju!

Belgijski kralj je na smertni postelji.

Duhovske zadeve.

Goriška nadškofija: G. Jan. Jugre za farnega oskerbnika v Jagerše, g. Marka Vales za kaplana in učitelja k sv. Luciji, g. Val. Žbogar za vikarja na Pečine, g. Fr. Kodermac za krovkarja k stolni cerkvi v Gorici, g. Julij Venturini za kapl. in učit. v Vermeljan, g. Štef. Brezan za kaplana v Viles, g. Jan. Komar pa v laški št. Peter in g. Jož. Žlundar za vikarja v Lipo. G. Jan. Abram, dvorni kaplan pri nadvojvodu Karolu Ludoviku, je postal tajni ključar sv. Očeta „in abito paonazzo.“

Lavant. škofija: G. Ant. Klemenčič je dobil faro pri sv. Kungerti, g. Lovre Potočnik pa oskerbnitvo fare pri sv. Križu na Belih vodah; g. Jan. Krener gre za kaplana v Konjice, g. Ant. Belšak k sv. Križu pri Slatini, g. Val. Kranjec v St. terg pri sl. Gradcu, g. Jož. Sovič pa v Tinje.

Teržaška škofija: G. Baštjan Marchio je postavljen za kaplana v Milah (Muggia). — Umerl je dolinski dekan, Martin Zotel. R. I. P.!

Kerška škof.: G. Valjavec Jož. je dobil faro Diekše. Umerl je č. g. Pöheim Ig. prov. v Holmnici. R. I. P.!